

rint. Dignitatem quidè illam consularem fortis, et constantis senatoris, nihil est, quod cogitemus; amissa est culpa eorum, qui à senatu et ordinem conjunctissimum, et hominem clarissimum abalienarunt. Sed, ut ad ea, quæ conjunctiora rebus tuis sunt, revertar: Pompejum tibi valdè amicum esse cognovi: et eo tu consule (quantùm ego perspicio) omnia, quæ voles, obtinebis; quibus in rebus me sibi affixum ille habebit: neque à me ulla res, quæ ad te pertineat, negligetur; neque enim verebor, ne sim ei molestus: cui jucundum erit etiam proptèr id ipsum, quod me esse gratum videbit. Tu velim tibi ita persuadeas, nullam rem esse vel minimam, quæ ad te pertineat, quæ mihi non carior sit, quàm meæ res omnes. Idque cum sentiam, sedulitate mihi metipsi satisfacere possum; re quidè ipsa ideo mihi non satisfacio, quòd nullam partem tuorum meritorum non modò referenda, sed ne cogitanda quidè gratia consequi possum. Rem te valdè benè gessisse rumor erat. Expectabantur litteræ tuæ, de quibus eramus jam cum Pompejo locuti: quæ si erunt allatæ, nostrum studium extabit in conveniendis magistratibus, et senatoribus; cætera quæ ad te pertinebunt, cum etiam plus contenderimus, quam possumus, minùs tamèn faciemus, quàm debemus. Vale.

ARGUMENTUM.

Quærenti Lentulo, cur cum inimicis in gratiam redierit, causa exponit consilii sui, et ostendit velle se rationem tam salutis habere, quàm dignitatis, et eorum obsequi voluntati, à quibus de se optime me-

ritis honeste dissentire non potest, Pompejum autem maxime significat.

Cicero S. D. Lentulo Imp.

Perjucundæ mihi fuerunt litteræ tuæ, ex quibus intellexi, te perspicere meam in te pietatem; quid enim dicam benevolentiam, cum illud ipsum gravissimum, et sanctissimum nomen pietatis levius mihi meritis ergà me tuis esse videatur? Quod autèm grata tibi mea ergà te studia scribis esse: factis tu quidè abundantia quadam amoris, ut etiam grata sint ea, quæ prætermitti sine nefario scelere non possunt: tibi autèm multò notior, atque illustrior meus in te animus esset, si hoc tempore omni, quo disjuncti fuimus, et una, et Romæ fuissimus. Nam in eo ipso, quod te ostendis esse facturum, quodque et in primis potest, et ego à te vehementer expecto, in sentiis senatoriis, et in omni actione, atque administratione reipubl. floruissemus; de qua ostendam equidè paulò post, qui sit meus sensus, et status: et rescribam tibi ad omnia, quæ quæris. Sed certè et ego te auctore amicissimo, ac sapientissimo, et tu me consiliario fortassè non imperitissimo, fideli quidè, et benevolo certè usus esses: quamquàm tua quidè causa te esse imperatorem, provinciamque benè gestis rebus cum exercitu victore obtinere, ut debeo, lætor; se certè, quid tibi ex me fructus debentur, eos uberiores, et præstantiores præsens capere potuisses: in eis verò ulciscendis, quos tibi partim inimicos esse intelligis proptèr tuam propugnationem salutis meæ, partim invidere proptèr illius actionis amplitudinem, et gloriam, miri-

ficum me tibi comitem præbuissem; quamquam ille perennis inimicus amicorum suorum, qui tuis maximis beneficiis ornatus, in te potissimum fractam illam, et debilitatam vim suam contulit: nostram vicem ultus est ipse sese: est ea enim conatus, quibus patefactis, nullam sibi in posterum non modò dignitatis, sed ne libertatis quidem partem reliquit. Te autem etsi mallem in meis rebus esse expertum, quam etiam in tuis; tamèn in molestia gaudeo, eandem fidem cognoscere hominum non ita magna mercede, quam ego maximo dolore cognoram; de qua ratione tota jam videtur mihi exponendi tempus dari; ut tibi rescribam ad ea, quæ quaris. Certiorem te per litteras scribis esse factum, me cum Cæsare, et cum Appio esse in gratia: teque id non reprehendere adscribis. Vatinius autem scire te velle ostendis, quibus rebus adductus defenderim, et laudarim, quod tibi ut planius exponam, altius paulò rationem consiliorum meorum repetam necesse est. Ego me, Lentule, initio rerum, atque actionum tuarum non solum meis, sed etiam reipub. restitutum putabam: et quoniam tibi incredibilem quendam amorem, et omnia in te ipsum summa, ac singularia studia deberem; reipubl. quæ te in me restituendo multum adjuvisset, eum certè me animum meritò ipsius debere arbitrabar, quem antea tantummodò communi officio civium, non aliquo ergà me singulari beneficio, debitum præstitissem. Hac mente fuisse, et senatus ex me te consule audivit; et tu in nostris sermonibus, collocationibusque ipse vidisti; etsi jam primis temporibus illis, multis rebus meus offendebatur animus, cum

te agente de reliqua nostra dignitate, aut occulta nonnullorum odia, aut obscura in me studia cernebam; nam neque de monumentis meis ab iis adjutus es, à quibus debuisti; neque de vi nefaria, qua cum fratre eram domo expulsus: neque herculè in iis ipsis rebus, quæ quamquam erant mihi propter rei familiaris naufragia necessaria, tamèn à me minimi putabantur, in meis damnis ex auctoritate senatus resarciendis, eam voluntatem, quam expectaram, præstiterunt. Quæ cum viderem (nequè enim erant obscura), non tamèn tam acerba mihi hæc accidebant, quam erant illa grata, quæ fecerant. Itaque, quamquam et Pompejo plurimum, te quidem ipso prædicatore, ac teste, debebam; et eum non solum beneficio, sed amore etiam, et perpetuo quodam iudicio meo diligebam: tamèn non reputans, quid ille vellet, in omnibus meis sententiis de republ. pristinis permanebam. Ego, sedente Cn. Pompejo, cum, ut laudaret P. Sextium, Pompejus introisset in urbem, dixissetque testis Vatinius, me, fortuna, et felicitate C. Cæsaris commotum, illi amicum esse cœpisse: dixi, me eam Bibuli fortunam, quam ille afflictam putaret, omnium triumphis, victorisque anteferre: dixique eodem teste alio loco, eosdem esse, qui Bibulum exire domo prohibuissent, et qui me coegissent. Totà verò interrogatio mea nihil habuit aliud nisi reprehensionem illius tribunatus: in qua omnia dicta sunt libertate, animoque maximo, de vi, de auspiciis, de donatione regnorum; neque verò hac in causa modò, sed constantè sæpè in senatu; quin etiam, Marcellino, et Philippo coss. Nonis April. mihi est sena-

tus assensus, ut de agro Campano, frequenti senatu, Idibus Maiis referretur. Num potui magis in arcem illius causæ invidere? aut magis oblivisci temporum meorum, et meminisse actionum? Hac à me sententia dicta, magnus animorum motus est factus, cum eorum, quorum oportuit, tum illorum etiam, quorum nunquam putaram. Nam hoc S. C. in meam sententiam facto, Pompejus, cum mihi nihil ostendisset se esse offensum, in Sardiniam, et in Africam profectus est; eoque itinere Lucam ad Cæsarem venit: ubi multa de mea sententia quæstus est Cæsar; quippè qui etiam Revennæ Crassum ante vidisset, ab eoque in me esset incensus. Sanè moleste Pompejum id ferre constabat; quod ego cum audissem ex aliis, maxime ex meo fratre cognovi; quem cum in Sardina Pompejus paucis post diebus, quam Luca discesserat, convenisset; te, inquit, ipsum cupio: nihil opportunius potuit accidere; nisi cum Marco fratre diligenter egeris, dependendum tibi est, quod mihi pro illo spondidisti. Quid multa? quæstus est gravitèr: sua merita commemoravit: quid egisset sæpissimè de actis Cæsaris cum ipso meo fratre, quidque sibi is de me recepisset, in memoriam redegit: seque, quæ de mea salute egisset, voluntate Cæsaris egisse, ipsum meum fratrem testatus est, cujus causam, dignitatemque mihi ut commendaret, rogavit: ut eam non oppugnarem, si nollem, aut non possem toèri. Hæc cum ad me frater pertulisset; et cum ante tamèn Pompejus ad me cum mandatis Vibullium misisset, ut integram mihi de causa Campana ad suum reditum rem servarem; collegi ipse me, et cum ipsa quasi

republ. collocutus sum; ut mihi tam multa pro se perperso atque perfuncto concederet, ut officium meum, memoremque in benemeritos animum, fidemque fratris mei præstarem; eumque, quem bonum civem sempèr habuisset, bonum virum esse pateretur. In illis autèm meis actionibus, sententiisque omnibus, quæ Pompejum videbantur offendere, certorum hominum, quos jam debes suspicari, sermones referebantur ad me; qui cum illa sentirent in republ. quæ ego agebam, semperque sensissent: me tamèn non satisfacere Pompejo, Cæsaremque inimicissimum mihi futurum, gaudere se ajebant. Erat hoc mihi dolendum, sed multò illud magis, quod inimicum meum (meum autèm? immò vero legum, judiciorum, otii, patriæ, bonorum omnium) sic amplexabantur, sic in manibus habebant, sic fovebant, sic, me præsentem, osculabantur, non illi quidèm ut mihi stomachum facerent, quem ego funditus perdididi, sed certè ut facere se arbitrarentur. Hic ego, quantum humano consilio efficere potui, circumspectis rebus meis omnibus, rationibusque subductis, summam feci cogitationum mearum omnium, quam tibi, si potero, breviter exponam. Ego, si ab improbis, et perditis civibus republ. teneri viderem, sicut et meis temporibus scimus, et nonnullis aliis accidisse accepimus: non modò præmiis (quæ apud me minimum valent) sed ne periculis quidèm compulsus ullis (quibus tamèn moventur etiam fortissimi viri), ad eorum causam me adjungerem, ne si summa quidèm eorum in me merita constarent. Cum autèm in republ. Cn. Pompejus princeps esset (vir is, qui hanc

potentiam, et gloriam maximis in repub. meritis, præstantissimisque rebus gestis esset consecutus, cujusque ego dignitatis ab adolescentia fautor, in prætura autem, et in consulatu adjutor extitisses) cumque idem auctoritate, et sententia per se, consiliis, et studiis tecum me audivisset; meumque inimicum, unum in civitate haberet inimicum: non putavi famam inconstantia mihi peritescendam; si quibusdam in sententiis paulum me immutassem; meamque voluntatem ad summi viri, de meque optimè meriti, dignitatem aggregassem. In hac sententia complectendus erat mihi Cæsar, ut vides, in conjuncta, et causa, et dignitate. Hic multum valuit cum vetus amicitia, quam tu non ignoras mihi, et Quinto fratri cum Cæsare fuisse; tum humanitas ejus, ac liberalitas, brevi tempore, et litteris, et officiis perspecta nobis, et cognita. Vehementer etiam res ipsa publica me movit, quæ mihi videbatur contentionem (præsertim maximis rebus à Cæsare gestis) cum illis viris nolle fieri, et ne fieret, vehementer recusare. Gravissimè autem me in hanc mentem impulit, et Pompeii fides, quam de me Cæsari dederat; et fratris mei, quam Pompejo. Erant præterea hæc animadvertenda in civitate, quæ sunt apud Platonem nostrum scripta divinitus. **QUALES** in repub. principes essent; tales reliquos solere esse cives. Tenebam memoria, nobis consulibus, ea fundamenta jacta ex Kalend. Januar. confirmandi senatus, ut neminem mirari oporteret, Nonis Decemb. tantum vel animi fuisse in illo ordine, vel auctoritatis. Idemque memineram, nobis privatis usque ad Cæsarem, et Bibulum coss. cum senten-

tia nostræ magnum in senatu pondus haberent, unum ferè sensum fuisse bonorum omnium. Postea, cum tu Hispaniam citeriorem cum imperio obtineres, neque resp. consules haberet, sed mercatores provinciarum, et seditionum servos, ac ministros; jecit quidam casus caput meum, quasi certaminis causa, in mediam contentionem, dissensionemque civilem. Quo in discrimine, cum mirifica senatus, incredibilis Italiae totius, singularis bonorum omnium consensus in me tuendo extitisset; non dicam, quid acciderit, (multorum est enim, et varia culpa) tantum dicam brevi, non mihi exercitum, sed duces defuisse. In quo, ut jam sit in iis culpa, qui me non defenderunt, non minor est in iis, qui reliquerunt: et si accusandi sunt, qui pertimuerunt, magis etiam reprehendendi, qui se timere simularunt. Illud quidem certè nostrum consilium jure laudandum est; quod meos cives, et à me servatos, et me servare cupientes, spoliatos ducibus, servis armatis objici noluerim; declararique maluerim, quanta vis esse potuisset in consensu bonorum, si iis pro me stante pugnare licuisset, cum, afflictum excitare potuissent: quorum quidem animum tu non perspexisti solum, cum de me ageres, sed etiam confirmasti, atque tenuisti. Qua in causa (non modò non negabo, sed etiam semper et meminero, et predicabo libenter) usus es quibusdam nobilissimis hominibus, fortioribus in me restituendo, quam fuerant iidem in tenendo. Qua in sententia si constare voluissent, suam auctoritatem simul cum salute mea recuperassent: recreatis enim bonis viris consulatu tuo, et constantissimis, atque optimis actionibus

tuis excitatis, (Cn. Pompejo præsertim ad causam adjuncto, cum etiam Cæsar, rebus maximis gestis, singularibus ornatus, et nobis honoribus, ac iudiciis senatus, ad auctoritatem ejus ordinis adjungeretur) nulli improbo civi locus ad rempubl. violandam esse potuisset. Sed attende, quæ sint consecuta. Primum illa furta muliebrium religionum: qui non pluris fecerat bonam deam; quam tres sorores, impunitatem est eorum sententiis assecutus, qui cum tribunus pleb. pœnas à seditioso cive per bonos viros iudicio persequi vellet, exemplum præclarissimum in posterum vindicandæ seditionis de repub. sustulerunt; iidemque postea non meum monumentum, (non enim illæ manubix meæ, sed operis locatio mea fuerat) monumentum verò senatus, hostili nomine, et cruentis inustum litteris esse, passi sunt. Qui me homines, quod salvum esse voluerunt, est mihi gratissimum: sed vellem, non solum salutis meæ, quemadmodum medici; sed etiam ut alyptæ virium, et coloris rationem habere voluissent. Nunc, ut Apelles Veneris caput, et summa pectoris pulitissima arte perfecit, reliquam partem corporis inchoatam reliquit; sic quidam homines in capite meo solum elaborarunt, reliquum corpus imperfectum, ac rude reliquerunt. In quo ego spem fefelli non modò invidorum, sed etiam inimicorum meorum: qui de uno acerrimo et fortissimo viro, meoque iudicio, omnium magnitudine animi, et constantia præstantissimo, Q. Metello L. F. quondam falsam opinionem acceperunt: quem post reditum dictitant fracto animo, et demisso fuisse. Est verò probandum, qui et summa voluntate cesserit, et egregia

animi alacritate abfuerit; nequè sanè redire curavit; eum ob id ipsum fractum fuisse animo, in quo cum omnes homines, tum M. illum Scaurum, singularem virum, constantia, et gravitate superasset. Sed, quod de illo acceperant, aut etiam suspicabantur; de me idem cogitabant, abjectiore animo me futurum: cum resp. majorem etiam mihi animum, quam unquam habuissem, daret: quæ jam declarasset, sese non potuisse me uno cive carere: cumque Metellum unius tribuni pl. rogatio, me universa resp. duce senatu, comitante Italia, promulgantibus omnibus, referente consule, comitiis centuriatis, cunctis ordinibus, hominibusque incumbentibus, omnibus denique suis viribus recuperasset. Neque verò ego mihi postea quidquam assumpsi. Nequè hodiè assumo, quod quemquam malevolentissimum jure possit offendere: tantum enitor, ut nequè amicis, nequè etiam alienioribus opera, consilio, labore desim. Hic meæ vitæ cursus offendit eos fortasse, qui splendorem, et speciem hujus vitæ intuentur, sollicitudinem autem, et laborem perspicere non possunt. Illud verò non obscure quæruntur in meis sententiis, quibus ornem Cæsarem, quasi desciverim à pristina causa. Ego autem cum illa sequor, quæ paulo antè proposui, tum hoc non in postremis, de quo cœperam exponere. Non offendes eundem bonorum sensum, Lentule, quem reliquisti: qui confirmatus consulatu nostro, nonnunquam postea interruptus, et afflictus ante te consulem, re-creatus abs te totus est; nunc ab iis, à quibus tuendus fuerat, derelictus: idque non solum fronte, atque vultu (quibus simulatio facillimè susti-

netur) ii declarant, qui tum nostro illo statu optimates nominabantur, sed etiam sententia sæpè jam, tabellaque docuerunt. Itaque tota jam sapientium civium, (qualem me et esse, et numerari volo) et sententia, et voluntas mutata esse debet. Id enim jubet idem ille Plato, quem ego auctorem vehementer sequor: TANTUM contendere in repub. quantum probare tuis civibus possis: vim neque parenti, neque patriæ afferre oportere. Atque hanc quidem ille causam sibi ait non attingendæ reip. fuisse, quòd cum offendisset populum atheniensem propè jam desipientem senectute; cumque eum nec persuadendo, nec cogendo regi posse vidisset; cum persuaderi posse diffideret, cogi fas esse non arbitraretur. Mea ratio fuit alia, quòd, neque desiciente populo, neque integra re mihi ad consulendum, capesserem ne remp. implicatus tenebar: sed lætatus tamèn sum, quòd mihi liceret in eadem causa utilia, et cuius bono recta defendere. Huc accessit commemoranda quædam, et divina Cæsaris in me, fratremque meum liberalitas: qui mihi, quascumque res gereret, tuendus esset; nunc in tanta felicitate, tantisque victoriis, etiamsi in nos non is esset, qui est, tamen ornandus videretur. Sic enim te existimare velim, cum à vobis meæ salutis auctoribus discesserim, neminem esse, cujus officiis me tam esse devinctum non solum confitear, sed etiam gaudeam. Quod quoniam tibi exposui, facilia sunt ea, quæ à me de Vatinio, et de Crasso requiris. Nam de Appio, quod scripsis, sicut de Cæsare, te non reprehendere, gaudeo tibi consilium probari meum. De Vatinio autèm, primùm reditus inter-

cesserat in gratiam per Pompejum, statim ut ille prætor est factus; cum quidem ego ejus petitionem gravissimis in senatu sententiis oppugnassem, nequè tam illius lædendi causa, quàm defendendi, atque ornandi Catonis: post autèm Cæsaris, ut illum defenderem, mira contentio est consecuta. Cur autèm laudari, peto à te, ut id à me neve in hoc reo, neve in aliis requiras; ne tibi ego idem reponam, cum veneris: tametsi possum vel absenti. Recordare enim, quibus laudationem ex ultimis terris miseris. Nec hoc pertimueris; nam à me ipso laudantur, et laudabuntur iidem. Sed tamèn defendendi Vatinii fuit etiam ille stimulus, de quo in iudicio, cum illum defenderem, dixi me facere quiddam, quod in eunucho parasitus suaderet militi:

*Ubi nominabit Phædriam, tu Pamphilam
Continuo. Si quando illa dicet, Phædriam
Commessatum intromittamus: tu Pamphilam
Cantatum provocemus. Si laudabit hæc
Illius formam: tu hujus contra. Denique
Par pro pari referto, quod eam mordeat.*

Sic petivi à iudicibus, ut quoniam quidam nobiles homines, et de me optimè meriti, nimis amarent inimicum meum; meque inspectante sæpè eum in senatu modò severè seducerent, modò familiaritèr, atque hilarè amplexarentur; quoniamque illi haberent suum Publium, darent mihi ipsi alium Publium, in quo possem eorum animos, mediocritèr lacessitus, levitèr repungere. Neque solum dixi, sed etiam sæpè facio, diis, hominibusque approbantibus. Habes de Vatinio: cognos-

ce de Crasso. Ego, cum mihi cum illo magna jam gratia esset, quod ejus omnes gravissimas injurias, communis concordiae causa, voluntaria quadam oblivione contriveram, repentinam ejus defensionem Gabinii, quem proximis superioribus diebus acerrimè oppugnasset, tamèn, si sine ulla mea contumelia suscepisset, tulissem: sed cum me disputantem, non lacessentem, læsisset: exarsi, non solùm præsentem, credo, iracundia, (nam eam tam vehementem fortasse non fuisset) sed cum inclusum illum odium multarum ejus in me injuriarum, quod ego effudisse me omne arbitrabar, residuum tamèn insciente me fuisset, omne repente apparuit. Quo quidèm tempore ipso quidam homines, et iidem illi, quos sæpè nutu, significationeque appello, cum se maximum fructum cœpisse dicerent ex libertate mea, meque tum deniquè sibi esse visum reipub. qualis fuisset, restitutum; cumque ea contentio mihi magnum etiam foris fructum tulisset: gaudere se dicebant, mihi et illum inimicum, et eos, qui in eadem causa essent, nunquàm amicos futuros. Quorum iniqui sermones cum ad me per homines honestissimos perferrentur, cumque Pompejus ita contendisset, ut nihil unquam magis, ut cum Crasso redirem in gratiam; Cæsarque per litteras maxima se molestia ex illa contentione affectum ostenderet: habui non temporum solùm rationem meorum, sed etiam naturæ: Crassusque, ut quasi testata populo R. esset nostra gratia, penè à meis laribus in provinciam, est profectus. Nam cum mihi condixisset, cœnavit apud me in mei generi Crassipedis hortis. Quamobrem ejus causam (quod te scribis audisse)

magna illius commendatione susceptam, defendi in senatu, sicut mea fides postulabat. Accepisti, quibus rebus adductus, quamque rem, causamque defenderim, quique meus in repub. sit pro mea parte capessenda status. De quo sic velim statuas, me hæc eadem sensurum fuisse, si mihi integra omnia, ac libera fuissent. Nam neque pugnandum arbitrarer contra tantas opes; neque delendum, etiam si id fieri possèt, summorum civium principatum; neque permanendum in una sententia, conversis rebus, ac bonorum voluntatibus immutatis, sed temporibus assentiendum. NUNQUAM enim præstantibus in repub. gubernanda viris laudata est in una sententia perpetua permansio. Sed, ut in navigando tempestati obsequi artis est, etiam si portum tenere non queas; cum verò id possis, mutatâ velificatione, assequi, stultum est eum tenere cum periculo cursum, quem cœperis, potiùs quàm eo commutato, quo velis tamèn pervenire: sic, cum omnibus nobis in administranda repub. propositum esse debeat (id quod à me sæpissimè dictum est) cum dignitate otium; NON idem semper dicere, sed idem semper spectare debemus. Quamobrem, ut paulò antè posui, si essent omnia mihi solutissima, tamèn in rep. non alius essem, atque nunc sum. Cum verò in hunc sensum et alliciar beneficiis hominum, et compellar injuriis; facilè patior ea me de repub. sentire, ac dicere, quæ maximè cum mihi, tum etiam reipub. rationibus putem conducere. Apertiùs autem hæc ago, ac sapiùs, quod et Quintus frater meus legatus est Cæsaris; et nullum meum minimum dictum, non modò factum, pro Cæsare intercessit, quod

ille non ita illustri gratia exceperit, ut ego eum mihi devinctum putarem. Itaque ejus omni et gratia, quæ summa est; et opibus, quas intelligis esse maximas, sic fruor, ut meis. Nec mihi aliter potuisse videor hominum perditorum de me consilia frangere, nisi cum præsiidiis iis, quæ semper habui, nunc etiam potentium benevolentiam conjunxissem. His ego consiliis si te præsentem habuissem (ut opinio mea fert) essem usus eisdem. Novi enim temperantiam, et moderationem naturæ tuæ: novi animum cum mihi amicissimum, tum nulla in cæteros malevolentia suffusum; contraque cum magnum, et excelsum, tum etiam apertum, et simplicem. Vidi ego quosdam in te tales, quales tu eosdem in me videre potuisti. Quæ me moverunt, movissent eadem te profectò. Sed, quocumque tempore mihi potestas præsentis tui fuerit, tu eris omnium moderator consiliorum meorum: tibi erit eidem, cui salus mea fuit, etiam dignitas curæ. Me quidem certè tuarum actionum, sententiarum, voluntatum, rerum denique omnium socium, comitemque habebis: neque mihi in omni vita res tam erit ulla proposita, quam ut quotidie vehementius, te de me optimè meritum esse, latere. Quod rogas ut mea tibi scripta mittam, quæ post discessum tuum scripserim: sunt orationes quædam, quas Menocrito dabo; neque ita multæ, ut pertimescas. Scripsi etiam (nam etiam ab orationibus disjungo me ferè, referoque ad mansuetiores musas, quæ me maximè sicut jam à prima adolescentia, delectarunt) scripsi igitur Aristotelico more, quemadmodum quidem volui, tres libros in disputatione, ac dialogo de oratore: quos arbitror

Lentulo tuo fore non inutiles: abhorrent enim à communibus præceptis, et omnem antiquorum et Aristotelicam, et Isocraticam rationem oratoriam complectuntur. Scripsi etiam versibus tres libros de temporibus meis: quos jam pridem ad te misissem, si esse edendos putassem: sunt enim testes, et erunt sempiterni meritorum ergà me tuorum, meæque in te pietatis. Sed quia verebar non eos, qui se læsos arbitrarentur, (et enim id feci parcè, ac mollitè) sed eos, quos erat infinitum benè de me meritos omnes nominare, non misi. Quos tamèn ipsos libros si quem, cui rectè committam, invenero, curabo ad te perferendos. Atque istam quidem partem vitæ, consuetudinisque nostræ totam ad te defero. Quantum litteris, quantum studiis, veteribus nostris delectationibus, consequi poterimus; id omne ad arbitrium tuum, qui hæc semper amasti, libentissimè conferemus. Quæ ad me de tuis rebus domesticis scribis, quæque mihi commendas, ea tantæ mihi curæ sunt, ut me nolim admoneri; rogari verò sine magno dolore vix possim. Quod de Quinti fratris negotio scribis, te priore ætate, quòd morbo impeditus in Ciliciam non transieris, conficere non potuisse; nunc autem omnia facturum, ut conficias: id scito esse ejusmodi, ut frater meus verè existimet, adjuncto isto fundo, patrimonium fore suum per te constitutum. Tu me de tuis rebus omnibus, et de Lentuli tui, nostrique studiis, et exercitationibus, velim quàm familiarissimè certiosem, et quàm sæpissimè facias: existimesque neminem cuiquam neque cariorem, neque jucundiosem unquam fuisse, quàm te mihi: idque, me, non modò ut tu sen-

tias, sed ut omnes gentes etiam, ut posteritas omnis intelligat esse facturum. Appius in sermonibus antea dictitabat, postea dixit etiam in senatu palam, sese, si licitum esset, legem curiatam ferre, sortiturum esse cum collega provinciam: si curiata lex non esset, separaturum cum collega, tibi que successurum: legemque curiatam consuli ferri opus esse, sibi necesse non esse: se, quoniam ex S. C. provinciam haberet, lege Cornelia imperium habiturum, quoad in urbem introisset. Ego, quid ad te tuorum quisque necessariorum scribat, nescio: varias esse opiniones intelligo. Sunt qui putent, posse te non decedere, quod sine lege curiata tibi succedatur: sunt etiam, qui, si decedas, à te relinqui posse, qui provinciam præsit. Mihi non tam de jure certum est (quamquam ne id quidem valde dubium est) quam illud, ad tuam summam amplitudinem, dignitatem, liberalitatem, qua te scio libentissimè solere frui, pertinere, te sine ulla mora provinciam successori concedere; præsertim cum sine suspitione tuæ cupiditatis non possis illius cupiditatem refutare: ego utrumque puto meum esse, et, quid sentiam, ostendere; et, quod feceris, defendere.

SCRIPTA jam epistola superiore, accepi tuas litteras de publicanis: quibus æquitatem tuam non potui non probare. Facilitatè autem, quod vellem, consequi potuisses, ne ejus ordinis, quem semper ornasti, rem aut voluntatem offenderes. Equidem non desinam tua decreta defendere. Sed nosti consuetudinem hominum: scis quam gravitè inimici illi ipsi Q. Scævola fuerint. Tibi ta-

mèn sum auctor, ut quibus rebus possis, eum tibi ordinem aut reconcilies, aut mitiges. Id etsi difficilè est, tamèn mihi videtur esse prudentiæ tuæ. Vale.

ARGUMENTUM.

Focosa est epistola, et salibus referta; extrà jocum hoc se egisse gratias Lentulo Ciliciam administranti: hortatur etiam, ut Romam redeat.

M. T. C. L. Valerio Jurisconsulto S. D.

Cur enim tibi hoc non gratificer, nescio: præsertim cum his temporibus audacia pro sapientia liceat uti. Lentulo nostro egi por litteras tuo nomine gratias diligenter: sed tu velim desinas jam nostris litteris uti, et nos aliquandò revisas, et ibi malis esse, ubi aliquo numero sis, quam istic, ubi solus sapere videare. Quamquam qui istinc nunc veniunt, partim te superbum esse dicunt, quod mihi respondeas: partim contumeliosum, quod malè respondeas. Sed jam cupio tecum coram joculari. Quarè fac, ut quamprimùm venias; neque in Apuliam tuam accedas, ut possimus, saluum te venisse, gaudere. Nam, illò si veneris, tamquam Ulysses, cognosces tuorum neminem. Vale.